

Natuurtoets

**Wijzigingsplan Woningbouw Schapenatjesduin
Oost Kijkduin - Ockenburgh**

projectnummer 0408594.00
definitief revisie 1.0
7 juli 2016

Natuurtoets

Wijzigingsplan Woningbouw Schapenatjesduin Oost Kijkduin - Ockenburgh

projectnummer 0408594.00
definitief revisie 1.0
7 juli 2016

Auteurs

drs. L.C. Smitskamp
drs. C. Schellingen

Opdrachtgever

Gemeente Den Haag
Postbus 12600
2500 DJ 's-Gravenhage

datum vrijgave	beschrijving revisie 1.0	goedkeuring	vrijgave
7 juli 2016	definitief	C. Schellingen 	H.W. Lindeboom

Inhoudsopgave

Blz.

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Doel en onderzoeksvragen	3
1.3	Leeswijzer	4
2	Wettelijk kader natuurbescherming	5
2.1	Algemeen	5
2.2	Flora- en faunawet	5
3	Plangebied en activiteit	6
3.1	Plangebied	6
3.2	Activiteit	7
4	Methodiek	8
4.1	Algemeen	8
4.2	Bureauonderzoek	8
4.3	Terreinbezoek	9
4.4	Effectbeoordeling en advies vervoltraject	9
5	Resultaten gebiedsonderzoek	10
5.1	Biotoopbeschrijving	10
5.2	Beschermde soorten	10
5.2.1	Bureauonderzoek	10
5.2.2	Terreinbezoek - ecologische bevindingen	12
5.2.3	Samenvatting beschermde soorten	16
6	Toetsing aan de Flora- en faunawet	18
6.1	Vogels	18
6.1.1	Soorten met een jaarrond beschermd nest	18
6.1.2	Algemene broedvogels	19
6.2	Zoogdieren	19
6.2.1	Vleermuizen	19
7	Conclusies en aanbevelingen	21
7.1	Conclusies toetsing Flora- en faunawet	21
7.2	Procedure bij aanwezigheid vleermuizen	22
8	Bronnen	24

Bijlagen

Natuurtoets

Wijzigingsplan Woningbouw Schapenatjesduin Oost Kijkduin - Ockenburgh
projectnummer 0408594.00
7 juli 2016 revisie 1.0
Gemeente Den Haag

Bijlage I: Wettelijk kader

Bijlage II: Afbakening NDFF gegevens

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Gemeente Den Haag wenst de wijzigingsbevoegdheid uit het Bestemmingsplan Kijkduin-Ockenburgh toe te passen. Één van deze wijzigingsbevoegdheden heeft toepassing op de voormalige sportvelden aan het Schapenatjesduin. Het plangebied zal benut worden voor de realisatie van woningbouw. Het plangebied is in Figuur 1.1 weergegeven.

De voorgenomen werkzaamheden dienen te worden beoordeeld op de uitvoerbaarheid in relatie tot actuele natuurwetgeving. De rapportage zal zich enkel richten op de Flora- en faunawet; een toetsing aan het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en de Natuurbeschermingswet 1998 is niet nodig gezien de ligging van deze beschermde gebieden buiten de beïnvloedingsfeer van het deelgebied en/of de reeds doorlopen stappen in het kader van het bestemmingsplan Kijkduin-Ockenburgh (MER opgesteld door Antea Group, maart 2014 en passende beoordeling opgesteld door Antea Group, november 2013).

Volgens de Flora- en faunawet mogen geen activiteiten plaatsvinden die op onoverkomelijke bezwaren stuiten door effecten op beschermde natuurgebieden en/of flora en fauna. In dit kader is inzicht gewenst in de aanwezige natuurwaarden en de mogelijk daarmee samenhangende consequenties vanuit de actuele natuurwetgeving. Dit wordt gedaan op basis van een Natuurtoets. In deze rapportage zijn de resultaten van de Natuurtoets beschreven.

Figuur 1.1. Globale ligging van het plangebied ten opzichte van Den Haag (Bron: Globespotter, 2015).

1.2 Doel en onderzoeksvragen

Het doel van voorliggende Natuurtoets is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen ingreep met de Flora- en faunawet en het bepalen of de aanvraag van een ontheffing Flora- en faunawet noodzakelijk is. Om hiertoe te komen worden onder andere de volgende vragen beantwoord:

- Welke in het kader van de Flora- en faunawet (zwaar) beschermde soorten (en/of vaste rust- en verblijfplaatsen) komen voor in het beïnvloedingsgebied van de voorgenomen ontwikkeling?
- Vinden er als gevolg van de ontwikkeling effecten plaats op deze soorten en worden daarbij verbodsbepalingen overtreden?
- Is het plan uitvoerbaar?
- Is het noodzakelijk om mitigerende maatregelen te nemen en welke zijn dit?
- Dient in het kader van de Flora- en faunawet een ontheffing aangevraagd te worden?

Op bovenstaande vragen wordt in hoofdstuk 5 en 6 een antwoord gegeven (zie ook de leeswijzer).

1.3 Leeswijzer

De Natuurtoets is verder als volgt opgebouwd:

- Hoofdstuk 2 beschrijft beknopt het wettelijk kader;
- Hoofdstuk 3 beschrijft het plangebied en het projectvoornemen;
- Hoofdstuk 4 geeft een toelichting op de methodiek van de Natuurtoets;
- Hoofdstuk 5 beschrijft het gebied en gaat in op de ecologische waarden en de beschermde soorten in (de omgeving) van het plangebied;
- Hoofdstuk 6 toetst de activiteiten aan de natuurwetgeving;
- Hoofdstuk 7 beschrijft de conclusies en (eventuele) vervolgstappen en procedures.

2 Wettelijk kader natuurbescherming

2.1 Algemeen

De natuurwet- en regelgeving kent twee sporen, een soortgericht spoor (Flora- en faunawet) en een gebiedsgericht spoor (Natuurnetwerk Nederland (hierna NNN) en Natuurbeschermingswet 1998). De Flora- en faunawet richt zich op de bescherming van soorten en het NNN en de Natuurbeschermingswet 1998 op de bescherming van gebieden. Met de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 is de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving geïmplementeerd. Voorliggende rapportage richt zich op de Flora- en faunawet.

Voor een uitgebreide algemene beschrijving van de Flora- en faunawet wordt verwezen naar Bijlage I.

2.2 Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. De Flora- en faunawet gaat uit van het 'Nee, tenzij'-principe. Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn alleen onder voorwaarden mogelijk.

3 Plangebied en activiteit

3.1 Plangebied

Het plangebied behelst de voormalige sportvelden aan de Schapenatjesduin te Kijkduin. Het plangebied wordt doorkruist door een tweetal bomenrijen. Het terrein wordt aan de noordzijde begrensd door een watergang en woonwijk, aan de oostzijde door de Ockenburghstraat, aan de zuidzijde door een groenstrook en de voormalige tennisvelden en door de Schapenatjesduin aan de westzijde.

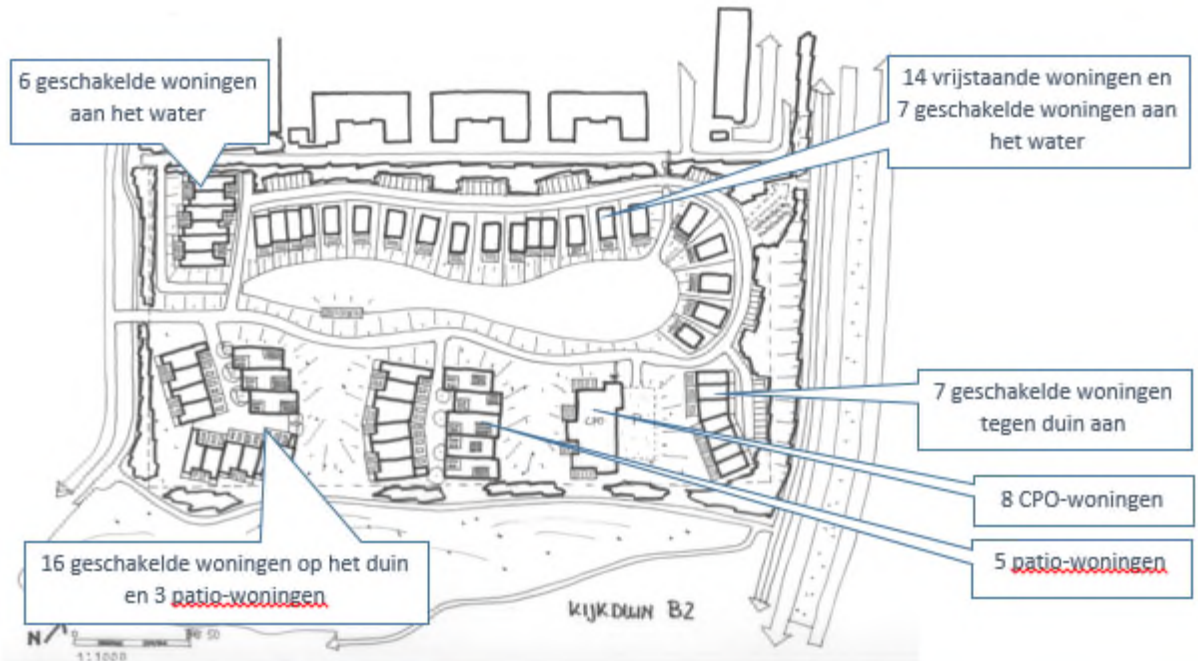
In Figuur 3.1. is de locatie nader inzichtelijk gemaakt.

Figuur 3.1. Detaillering plangebied Woningbouw Schapenatjesduin op luchtfoto (Bron: Ruimtelijkeplannen, 2015).

3.2 Voornemen

Op de ontwikkellocatie Schapenatjesduin Oost worden 66 grondgebonden woningen gerealiseerd, bestaande uit 14 vrijstaande woningen, 36 geschakelde woningen, 8 patiwoningen en 8 CPO (Collectief Particulier Opdrachtgeverschap)-woningen. In het midden van de ontwikkellocatie is een waterpartij voorzien. In Figuur 3.2 is een ontwerpschets van de ontwikkeling opgenomen, in Tabel 3.1 is per type woning de maximale bouwhoogte weergegeven. De locatie wordt via de Machiel Vrijenhoeklaan en Schapenatjesduin aan de westzijde ontsloten.

Figuur 3.1. Locatie woningen op ontwerpschets Schapenatjesduin Oost.

Tabel 3.1. Aantal woningen Schapenatjesduin en maximale bouwhoogte per type woning

Type woningen	Aantal woningen	Maximale bouwhoogte
Totaal	66	Allen 8,5 m tov maaiveld
Vrijstaande woningen	14	Goothoogte 5 m, nokhoogte 8,5 m
Geschakelde woningen	13 aan het water 7 tegen het duin aan 16 op het duin	Goothoogte 5 m, nokhoogte 8,5 m
Patiowoningen	8	Goothoogte 5 m, nokhoogte 8,5 m
CPO woningen	8	Goothoogte 5 m, nokhoogte 8,5 m

4 Methodiek

4.1 Algemeen

Het onderzoek naar het voorkomen van beschermde soorten is opgebouwd uit twee onderdelen:

1. Bureaustudie naar waarnemingen van beschermde soorten uit het (recente) verleden in de invloedssfeer van het project.
2. Terreinbezoek naar de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde soorten.

4.2 Bureauonderzoek

In het bureauonderzoek wordt specifiek gekeken naar de zwaar beschermde (Tabel 3) en overig beschermde (Tabel 2) soorten uit de Flora- en faunawet. Deze soorten zijn in Nederland zeldzaam of hebben een Europese bescherming (Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten) en moeten worden getoetst op voorkomen en het projecteffect. Treden effecten op, of worden verbodsbepalingen overtreden, dan zijn er maatregelen nodig om deze effecten te voorkomen, verzachten of te compenseren om te voldoen aan de Flora- en faunawet.

Algemeen beschermde soorten, die zijn opgenomen in Tabel 1 van de Flora en faunawet, zijn niet meegenomen in deze toetsing. Deze soorten zijn zodanig algemeen in Nederland dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt het voorliggende project. Bovendien geldt voor deze soorten een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Wel geldt de algemene zorgplicht. Door rekening te houden met de kwetsbare seizoenen van deze soorten wordt voldoende aan de zorgplicht voldaan en kan de gunstige staat van instandhouding worden gegarandeerd.

Er worden diverse bronnen geraadpleegd om een beeld te krijgen van de verspreiding en (mogelijk) voorkomen van zwaarder (Tabel 2 en 3-soorten) beschermde soorten in en rond het plangebied. Met behulp van landelijke en regionale verspreidingsatlassen eventueel geïntegreerd in specifieke internetsites en/of databases (www.ravon.nl; www.vlindernet.nl; www.libellennet.nl; www.Naturalis.nl\EIS) wordt nagegaan of in het verleden zwaarder beschermde soorten zijn aangetroffen in of nabij het plangebied. Deze atlassen maken veelal gebruik van atlasblokken (5 x 5 kilometer). De soortgegevens hebben daarom betrekking op de regio en niet specifiek op het plangebied.

Daarnaast worden landelijke databanken voor natuurwaarnemingen geraadpleegd, waaronder www.telmeel.nl, over de periode 2011-2016. Telmeel.nl is het invoerportaal van de landelijke Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's). Er kan informatie over diverse soortgroepen tot op kilometerhokniveau worden verkregen. Exacte locaties of datering van de waarnemingen zijn dan niet bekend. Aan de hand van de resultaten van de bureaustudie wordt een inschatting gemaakt of de betreffende soorten in het plangebied voor zouden kunnen komen.

Naast bovengenoemde gegevens zijn met name de gegevens verkregen uit de NDF leidend voor de bureaustudie. De NDF gegevens zijn aanzienlijk nauwkeuriger dan die gegevens die verkregen kunnen worden uit Telmeel.nl aangezien puntwaarnemingen bij de NDF data (vaak tot de coördinaten nauwkeurig) weer te geven zijn. Dit in tegenstelling tot waarnemingen per 5x5 kilometer hokken (welke weergegeven worden als een 5x5 kmhok dekkend groen vlak) bij

Telmee.nl. De NDFF data zijn opgevraagd van de directe omgeving (4 kilometer hokken rondom het plangebied; zie Bijlage II).

Vogels zijn beschermd onder de Flora- en faunawet. Vogels zijn onderverdeeld in soorten met jaarrond beschermde nesten (categorie 1-4) en niet jaarrond beschermde nesten (categorie 5) (zie toelichting in Bijlage 1 – Wettelijk kader) waarvan inventarisatie gewenst is. Gekeken wordt naar de verspreiding van categorie 1-4 soorten en soorten van categorie 5 die mogelijk zeldzaam zijn in de omgeving van het plangebied.

4.3 Terreinbezoek

Naar aanleiding van de uitkomsten van voorgenoemd bureaustudie is middels een terreinbezoek bepaald in hoeverre de aanwezigheid van zwaarder beschermde soorten aannemelijk gesteld kan worden op basis van aanwezig geschikt habitat. Naast directe waarnemingen kan dan aan de hand van de aangetroffen biotopen een beeld worden geschetst van de verwachte aanwezige beschermde soorten. Dit is noodzakelijk omdat enkele seizoensgebonden soorten flora en fauna mogelijk niet kunnen worden waargenomen. Aan de hand van het aangetroffen biotoop en habitatvoorkeur(en) kunnen echter wel indicaties worden gegeven van het mogelijk voorkomen van deze soorten op de locatie. Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Daarnaast zijn de aangetroffen belangwekkende soorten opgetekend.

Op 15 maart 2016 om 12:30 is een terreinbezoek uitgevoerd door een deskundig ecooloog van Antea Group bij bewolkt weer met een temperatuur van circa 6 C° en windkracht 2 (www.knmi.nl). Tijdens het terreinbezoek is het plangebied te voet belopen en zijn de bomen onder andere middels een verrekijker onderzocht.

4.4 Effectbeoordeling en advies vervolgtraject

Aan de hand van de bevindingen uit het bureauonderzoek en de resultaten van het verkennend terreinbezoek is bepaald of een vervolgonderzoek nodig is om beschermde soorten uit te sluiten en om te bepalen wat de effecten zijn. Tevens is geadviseerd over de te volgen procedure inzake de natuurwetgeving.

5 Resultaten gebiedsonderzoek

5.1 Biotoopbeschrijving

Het plangebied bestaat naast verharding (enkele paden) uit een drietal biotopen: een gebouw (voormalig clubgebouw), bomenrijen (ten noordoosten van het plangebied / kruisend door het plangebied) en kruiden- en ruigtevegetatie. In Figuur 5.1 is een impressie gegeven van de biotopen in het plangebied.

Figuur 5.1. Impressie plangebied met aanwezige sportvelden, bomenrijen en het gebouw.

5.2 Beschermden soorten

5.2.1 Bureauonderzoek

Aan de hand van diverse bronnen (onder andere atlassen, PGO's, Telmee.nl, Waarneming.nl) verwerkt in de NDFF-data, blijkt dat in of nabij het plangebied in het verleden diverse beschermde soorten zijn waargenomen. Uit recente gegevens (2011 – 2016) blijkt dat zwaarder beschermde soorten (Tabel 1, 2 en 3) waargenomen zijn in de omgeving (NDFF 2011-2016). Zie voor de soorten Tabel 5.1. In Bijlage II is het gebied weergegeven waarvoor de data zijn opgevraagd.

Van de in de omgeving waargenomen (zwaar) beschermde soorten, zijn enkel de Tabel 3-soorten gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis in de directe omgeving waargenomen (in een straal van 100 meter vanaf de grenzen van het plangebied). Daarnaast zijn de plantensoorten steenanjer en veldsalie (beiden Tabel 2-soorten) waargenomen in de omgeving (in een straal van

100 meter vanaf de grenzen van het plangebied). Enkel de gewone dwergvleermuis is langs de rand van het plangebied (foeragerend) waargenomen.

Tabel 5.1. Waargenomen beschermde soorten in de omgeving van het plangebied ingedeeld in beschermingscategorie: 'Ffwet T1, 2, 3' betreffen de drie beschermingstabellen, JRB = Jaarrond beschermd nest (NDF, 2011-2016). Zie Bijlage II voor de afbakening van het gebied waarvoor de gegevens zijn opgevraagd.

Soortgroep	Soort	Ffwet T1	Ffwet T2	Ffwet T3	JRB
Vogels	Boomvalk				46
	Buizerd				92
	Gierzwaluw				33
	Grote gele kwikstaart				22
	Havik				87
	Huismus				99
	Ooievaar				2
	Ransuil				3
	Roek				3
	Slechtvalk				9
	Sperwer				48
	Wespendief				5
	Zoogdieren	Bruinvis			12
Eekhoorn			3		
Egel		22			
Gewone dwergvleermuis				342	
Gewone zeehond				22	
Grijze zeehond			10		
Konijn		48			
Laatvlieger				7	
Meervleermuis				4	
Mol		6			
Rosse vleermuis				37	
Ruige dwergvleermuis				29	
Veldmuis		1			
Vos		88			
Watervleermuis				84	
Reptielen	Zandhagedis			42	
Amfibieën	Bruine kikker	9			
	Gewone pad	22			
	Groene kikker (soort onbepaald)	1			
	Kleine watersalamander	14			
	Rugstreepad			19	
Insecten, Wespen, bijen en mieren	Kale bosmier	1			
	Behaarde bosmier	100			
Planten	Akkerklokje	5			
	Blauwe zeedistel		15		

Brede/Duinwespenorchis	2			
Daslook		7		
Gele helmbloem		3		
Gewone dotterbloem	2			
Gewone vogelmelk	3			
Grasklokje	10			
Grote kaardebol	1			
Herfsttijloos		2		
Klein glaskruid		3		
Knikkende vogelmelk	1			
Parnassia		1		
Prachtklokje		2		
Rietorchis		7		
Ruig klokje		4		
Steenanjer		19		
Tongvaren		11		
Veldsalie		18		
Waterdrieblad		2		
Wilde marjolein		12		
Zwanenbloem	2			

De NDFF-gegevens betreffen geen uitputtende dataset. Niet alle gebieden en soorten zijn (überhaupt of volgens protocollen) onderzocht. Wel geeft het informatie over het verspreidingsgebied van de soorten in de omgeving.

Met behulp van het terreinbezoek is nagegaan welke biotopen voorkomen in het plangebied en of deze aansluiten met de leefgebied van de waargenomen soorten in de omgeving (of met beschermde soorten). Hierdoor kan meer duidelijkheid gegeven worden over de voorkomende dan wel verwachte soorten. Op basis van de verspreidingsgegevens, in combinatie met kennis van de terreingeschiktheid voor deze soorten, is nagegaan of deze soorten mogelijk in het plangebied of de omgeving kunnen voorkomen.

Op basis van de verspreidingsgegevens van een soort gededuceerd uit bovenstaande gegevens (NDFF), in combinatie met kennis van de terreingeschiktheid voor deze soorten, is nagegaan of het plangebied een belangrijke functie vervult voor (onder andere) deze soorten en of effecten aan de orde zijn. De bevindingen worden in paragraaf 5.2.2 beschouwd.

5.2.2 Terreinbezoek - ecologische bevindingen

Afbakening relevante soorten

De bevindingen van het terreinbezoek zijn per relevante soortgroep uiteenzet. Aangezien het plangebied een beperkte omvang heeft, in een verstoorde omgeving ligt, geen open water bevat en het verspreidingsgebied van een aantal soorten niet tot aan Den Haag loopt, zijn niet alle soortgroepen relevant. Zo zijn er onder andere op basis van het terreinbezoek geen effecten (overtredingen van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet) aan de orde op de (sub)soortgroepen: zeezoogdieren (i.e. bruinvis, gewone en grijze zeehond), reptielen, vissen, vlinders en libellen. Gezien het grotendeels verstoorde (veel wandelaars met honden), de afwezigheid van open water in het plangebied in combinatie met strenge biotoopeisen van zwaar

beschermde soorten, is de functie van het plangebied minimaal of afwezig voor deze zwaar beschermde soort(groep)en. De overige soortgroepen vogels, zoogdieren, amfibieën en flora worden behandeld.

Vogels (categorie 1-4)

Zoals blijkt uit de bureaustudie is een aantal vogelsoorten waargenomen in de omgeving van het plangebied waarvan de broedplaatsen jaarrond beschermd zijn en waar bij verwijdering of aantasting van de vaste rust- en verblijfplaats altijd ontheffing moet worden aangevraagd. Dit zijn de zogenoemde categorie 1 tot en met 4-vogelsoorten (zie Bijlage I).

In de bomenrijen kruisend in het plangebied en rondom het plangebied zijn geen sporen (zoals braakballen, uitwerpselen en/of nesten) aangetroffen die kunnen duiden op de aanwezigheid van de boombewonende soorten met een jaarrond beschermd nest (zoals de in de bureaustudie vermelde soorten boomvalk, buizerd, havik, ransuil, roek, sperwer en wespendif).

Hoog in een boom direct buiten het plangebied is een groot nest aangetroffen dat gezien de locatie en grootte (vermoedelijk) toebehoort aan de buizerd. Gezien het seizoen waarin het veldbezoek is uitgevoerd, is het onduidelijk of dit nest in gebruik is door de soort (of gebruikt gaat worden). In Figuur 5.1 is de boom en ligging aangegeven ten opzichte van het plangebied.

Tijdens het veldbezoek is op circa 100 meter ten zuiden van het plangebied een ander buizerdnest aangetroffen waar rondom het nest twee exemplaren van de buizerd aanwezig waren. Buizerds kunnen meerdere nesten hebben binnen hun territorium. Mogelijk behoort het nest in de directe nabijheid van het plangebied tot één van de nesten van het paar dat actief is in de omgeving van het plangebied.

Het plangebied biedt een geschikt broedbiotoop voor verschillende algemene broedvogels. Zo zijn in het plangebied enkele (kleine) nesten aangetroffen en holen en gaten in bomen die door (algemene) broedvogels gebruikt kunnen worden. In het plangebied zijn daarnaast een aantal halsbandparkieten waargenomen; ook direct rond en in gaten die de soort gebruikt als broedholte (zie Figuur 5.2).

Uit de bureaustudie is gebleken dat de in stedelijke gebouwen broedende soorten grote gele kwikstaart, huismus, gierzwaluw en slechtvalk in de omgeving van het plangebied zijn aangetroffen (NDFF). De huismus en gierzwaluw broeden in stedelijk gebied voornamelijk in gebouwen. De huismus broedt over het algemeen in stedelijk gebied in uiteenlopende holtes, meestal onder dakpannen. De gierzwaluw nestelt in (hoge) bebouwing in donkere holtes in ventilatieschachten, spleten in muren, onder dakpannen en in kerktorens (RVO, 2014ab). De slechtvalk beschouwt in een stedelijke omgeving onder andere hoogspanningsmasten, wolkenkrabbers en fabrieksschoorstenen als zijn broedbiotoop. De slechtvalk broedt hier met name in de voor de soort speciale nestkasten of locaties waar de soort een kuiltje in kan maken voor de eieren. De grote gele kwikstaart komt tot broeden in kunstwerken (bruggen, stuwtes, duikers et cetera) direct nabij beken en stromend water. De soorten kennen een vermelding op de "Aangepaste lijst met jaarrond beschermde vogelnesten" 2009 (categorie 1 t/m 4).

Het plangebied biedt voor al de voorgenoemde, in gebouwen broedende soorten geen geschikt (broed)biotoop. De slechtvalk broedt zoals hiervoor reeds is aangegeven voornamelijk op meters hoge gebouwen en/of masten. Dit biotoop is niet aanwezig in het plangebied. Ook de grote gele kwikstaart is afhankelijk van specifiek biotoop (nabij helder, stromend water) wat niet aanwezig is in het plangebied. Om deze redenen zijn vaste voortplantings-, rust- en verblijfplaatsen van de soorten uitgesloten in het plangebied. De dakbedekking bestaat met name uit platte en nauw aansluitende dakbedekking welke geen toegang verleent voor de huismus of gierzwaluw. Om

voorgaande redenen zijn de jaarrond beschermde nesten van de soorten uitgesloten van de planlocatie.

Bovendien is de huismus niet gehoord en/of waargenomen in het plangebied. In tegenstelling tot een aantal andere soorten zijn, met name vanaf de periode waarin het terreinbezoek is uitgevoerd, huismussen al volop aanwezig op hun broedlocatie. De huizen in de woonwijk ten noorden van het plangebied bieden mogelijk wel geschikte broedplaatsen voor de soort. De gierzwaluw is eveneens niet waargenomen in het plangebied maar deze soort is ten tijde van het veldbezoek nog niet in Nederland aanwezig.

Figuur 5.2. Boven, een (vermoedelijk) buizerdnest op een locatie direct ten zuiden van het plangebied (rechtsboven). Linksonder een hol dat door de halsbandparkiet in gebruik is als broedholte en rechtsonder een andere holte in gebruik als broedplaats (inclusief uitwerpselen).

Er worden gezien het veel voorkomende en relatief verstoorde biotoop in het plangebied geen categorie-5-soorten te verwachten waarvoor zwaarwegende factoren gelden bij verwijdering/aanpassingen van de vegetatie in het plangebied.

Door het open karakter van de bomenrijen in de winter (door afwezigheid van bladgroei) biedt het plangebied tijdens de najaar/wintermaanden weinig beschutting voor vogels als de ransuil (deze soort verkiest groenblijvende bomen als naaldbomen en coniferen als roest/slaapplaats).

Zoogdieren

Het plangebied, met name de verruigde ondergroei van de bomenrijen, vormt een geschikt leefgebied voor algemeen voorkomende (land)zoogdieren, zoals verschillende (spits)muizen, konijn en de egel. Essentiële functies in het plangebied voor zwaar beschermde (land)zoogdieren

worden gezien het beperkt aanwezige biotoop en de kritische leefomgevingseisen van de beschermde soorten niet verwacht; deze (of sporen daarvan) zijn tevens niet aangetroffen tijdens het veldbezoek. Uit de bureaustudie is naar voren gekomen dat de eekhoorn (Tabel 2-soort) is waargenomen in de omgeving van het plangebied. Nesten of sporen van de eekhoorn zijn niet aangetroffen, deze soort is voornamelijk gebonden aan oude bossen en dan met een voorkeur voor naaldbos.

Vleermuizen

Bomen en bomenlanen kunnen voor zwaar beschermde vleermuizen verschillende functies hebben. Zo kunnen holtes, gaten en ruimtes achter de boomschors gebruikt worden als (zomer/paar/winter)verblijfplaats (beschermd in het kader van de Flora- en faunawet). Een lijnvormig element (zoals een bomenlaan) kan tevens een belangrijke vliegroute vormen indien het element verblijfplaatsen verbindt met belangrijke foerageergebieden. Gebouwen vormen in potentie geschikte verblijf- en rustplaatsen voor vleermuizen. Gebouwbewonende vleermuizen (zoals bijvoorbeeld de in dorpen en steden veel voorkomende gewone dwergvleermuis en laatvlieger) verblijven in gebouwen achter of in kleine ruimtes met constante klimatologische omstandigheden. In gebouwen vormen richels, betimmeringen, kieren, gaten en spouwmuren een geschikte verblijfplaats voor vleermuizen. Spouwmurgaten, dakpannen en betimmeringen bieden gebouwbewonende vleermuizen toegang tot de gebouwen of de vleermuizen verblijven achter deze elementen.

In het plangebied zijn dergelijke geschikte ruimtes aanwezig waarachter of waarin vleermuizen kunnen verblijven of waardoor ze toegang hebben tot deze geschikte ruimtes. Het gaat om verschillende holten, kieren en scheuren in bomen verspreid over het plangebied en om het aanwezige voormalige clubhuis (met onder andere stootvoegen en overige gaten en scheuren). Zie hiervoor Figuur 5.3 alsook de in Figuur 5.2 aangegeven holtes (indien dergelijke holtes niet gebruikt worden door vogels kunnen deze potentieel geschikt zijn voor vleermuizen).

Figuur 5.3. Impressie mogelijkheden voor vleermuizen om achter weg te kruipen en/of mogelijkheden die toegang bieden tot deze locaties.

Dergelijke kieren, hopen en scheuren kunnen dienen als zomer/paarverblijfplaats voor boombewonende vleermuizen zoals de ruige dwergvleermuis of de grootoorvleermuis. Ook in het gebouw kunnen potentiële verblijfplaatsen aanwezig zijn indien deze ruimten onder andere een stabiel microklimaat hebben. Verblijfplaatsen van vleermuizen zijn beschermd in het kader van de Flora- en faunawet. Vanwege deze aspecten zijn beschermde vleermuisverblijfplaatsen in het plangebied niet uit te sluiten. In Hoofdstuk 6 zullen de vervolgstappen en de gevolgen van de ontwikkelingen in het plangebied op eventueel aanwezige vleermuizen uiteen worden gezet.

De hoge en dichte vegetatie in het plangebied vormen geschikt foerageergebied voor vleermuizen. Omdat er in het plangebied geen sprake is van unieke lijnvormige elementen in een verder open landschap (i.e. het plangebied wordt omringd door bosschages en bomen), biedt het plangebied naar waarschijnlijkheid geen essentiële vliegroute voor vleermuizen.

Amfibieën

Het plangebied biedt een geschikt landbiotoop voor algemene amfibieën zoals bruine kikker, bastaardkikker en gewone pad (allen Tabel 1-soorten). De soorten kunnen gebruik maken van de struikvegetatie, ondergroei en overige elementen in het plangebied (zoals stronken, afgebroken takken, oud hout en dergelijke) als schuilmogelijkheid of overwinteringslocatie. Aangezien geen open water in het plangebied aanwezig is, vormt het plangebied geen voortplantingsbiotoop. (direct ten noordwesten van het plangebied ligt een brede watergang. De oevers van de watergang betreffen houten beschoeiing waardoor de watergang alsook de oevers geen optimaal leefgebied voor algemene amfibieën vormt.

Tijdens het veldbezoek zijn geen amfibieën aangetroffen. Zwaar beschermde amfibieën worden gezien het relatief verstoorde biotoop (wandelaars met honden, omgeven door een woonwijk en soms drukke wegen) en de strikte eisen die deze soorten aan hun leefgebied stellen niet verwacht in het plangebied. De rugstreepad (aangetroffen in de bredere omgeving van het plangebied) betreft een typische pioniersoort. Hij komt voor in terreinen met een hoge natuurlijke of door mensen ingebrachte dynamiek. Met name makkelijke vergraafbare terreinen en snel opwarmende wateren vormen potentiële geschikte biotopen voor de soort. Deze zijn niet aanwezig in het plangebied. De soort is uitgesloten van het plangebied.

Flora

De aanwezige struik-, gras- en kruidenvegetatie in het plangebied bestaat voornamelijk uit algemeen voorkomende soorten zoals verschillende grassoorten, braam, brandnetel, dovenetel, hondsdraf en brandnetel. De in de bureaustudie naar voren gekomen beschermde Tabel 2-soorten

die direct in de omgeving voorkomen (zoals steenanjer en veldsalie) zijn waargenomen langs wegbermen van de Ockenburghstraat waar zonnige, geschikte standplaatsen voor deze soorten aanwezig zijn (in tegenstelling tot het plangebied). Het plangebied en dan voornamelijk de ondergroei van de bomenrijen (verder betreft het verhard of gecultiveerd, grazig terrein) herbergt door het beschaduwde en algemene, verruigde en verstoorde karakter geen geschikte standplaatsen voor beschermde plantensoorten. Daarnaast betreft de onderlaag voornamelijk bladafval en takafval. Zwaar beschermde soorten zijn tijdens het veldbezoek niet aangetroffen en worden ook niet verwacht.

5.2.3 Samenvatting beschermde soorten

Uit het terreinbezoek is gebleken dat de soorten weergegeven in Tabel 5.2 en die een (zwaarder) beschermde status hebben in de Flora- en faunawet mogelijk voor kunnen komen in het plangebied. In hoofdstuk 6 wordt nader op deze soorten in gegaan.

Tabel 5.2. Aanwezigheid van (mogelijk) beschermde soorten (Tabel 2/3 en vogels) in of in de omgeving van het plangebied.

Soort	Beschermingsregime	Aanwezigheid	Functie	Toelichting
Algemene broedvogels	Tijdens het broedseizoen beschermd als nest in gebruik is	Ja	Broedbiotoop en rust- en verblijfplaats	Vegetatie is geschikt als broedbiotoop
Buizerd	Soort met jaarrond beschermd nest	Mogelijk	Mogelijk nest direct buiten het plangebied	Binnen beïnvloedingszone plangebied
Vleermuizen	Tabel 3, Habitatrichtlijn Bijlage IV	Mogelijk	Mogelijke verblijfplaatsen	Aangetroffen kieren, gaten hopen in bomen en in het gebouw

6 Toetsing aan de Flora- en faunawet

De effecten op zwaar beschermde soorten als gevolg van de toekomstige ontwikkeling, worden per soortgroep getoetst. Enkel de soortgroepen in Tabel 5.2 zijn relevant bevonden voor voorliggend plangebied. Derhalve wordt enkel op deze soortgroepen ingegaan: vogels (algemeen en met een jaarrond beschermd nest) en zoogdieren (vleermuizen). Op overige soortgroepen zijn geen effecten aan de orde.

In paragraaf 6.1 worden de effecten op de broedvogels uiteengezet en in paragraaf 6.2 wordt in gegaan op de effecten op zoogdieren (vleermuizen).

6.1 Vogels

6.1.1 Soorten met een jaarrond beschermd nest

Direct ten zuiden van het plangebied is vermoedelijk een buizerdnest aanwezig. Deze soort staat vermeld op de 'Aangepaste lijst met jaarrond beschermde vogelnesten' (LNV, 2009; zie ook Bijlage I).

Op geen enkel moment, ook niet tijdelijk, mag er een achteruitgang van de functionaliteit van een voortplantingsplaats en/of van een vaste rust- en verblijfplaats optreden (RVO, 2014). De minimale verstoringsafstand van de buizerd is 75 meter. Daarbinnen mogen geen dermate versturende activiteiten plaatsvinden die de functionaliteit van het nest in het geding brengt. Met name wanneer de soort tot broeden overgaat en als er jongen aanwezig zijn, is de buizerd gevoelig voor verstoring.

Indien (wezenlijk versturende) werkzaamheden plaatsvinden in het plangebied en het buizerdnest in de directe nabijheid is in gebruik door de soort, dan kunnen negatieve effecten ontstaan. Effecten zoals het verlaten van het nest/broedsel is in overtreding met de gestelde verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet.

Om te voorkomen dat effecten plaatsvinden, kan allereerst inzichtelijk gemaakt worden of het nest door de buizerd in gebruik is als broedplaats. Indien het nest niet in gebruik is, zijn er geen belemmeringen aan de orde. Indien het nest wel in gebruik is (of geen controle uitgevoerd wordt) dient onderstaande methode gehanteerd te worden:

- Het buizerdnest niet in zijn functionaliteit aantasten door de werkzaamheden. Dit houdt in dat de werkzaamheden, normaliteit binnen een straal van minimaal 75 meter rondom het nest (mogelijk is dit meer; afhankelijk van de beïnvloedingszone van de werkzaamheden), niet uitgevoerd mogen worden in het broedseizoen (circa maart - augustus) van de soort. Deze laatste optie brengt het risico met zich mee dat, indien de soort aanwezig is, de werkzaamheden in het plangebied ter plekke dermate versturend zijn dat een grotere verstoringszone aan de orde is dan verwacht (dat wil zeggen dat deze werkzaamheden mogelijk verder dan 75 meter van het nest uitgevoerd moeten worden om effecten te voorkómen wat vervolgens resulteert in een groter 'onwerkbaar' gebied in het plangebied tijdens het broedseizoen). Buiten het broedseizoen kan wel binnen de 75 meter (of meer) vanaf het nest gewerkt worden. Echter het risico hierbij is dat deze werkzaamheden langer duren dan de periode 'buiten het broedseizoen' en zo ook in het broedseizoen verstoring veroorzaken.
- Indien de soort bewezen aanwezig is dan kan ook een ontheffing aangevraagd worden.

Aansluitend op het advies van de vleermuizen (zie volgende paragraaf) kan enkele malen verspreid over het broedseizoen van de buizerd gecontroleerd worden of het nest in gebruik is.

Er dienen vervolgstappen, zoals hierboven aangegeven, uitgevoerd te worden om de effecten op de buizerd inzichtelijk te krijgen zodat hier - indien aan de orde - gepaste maatregelen voor genomen kunnen worden.

6.1.2 Algemene broedvogels

Alle in gebruik zijnde nesten van vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Flora- en faunawet. Met de meeste broedvogels kan echter in het algemeen relatief eenvoudig rekening worden gehouden door de kapwerkzaamheden en het verwijderen van de vegetatie niet uit te voeren in de broedtijd (circa maart tot en met juli¹) en indien concrete broedgevallen aanwezig zijn. Op deze wijze zijn geen effecten en belemmeringen vanuit de Flora- en faunawet aan de orde. (Hierbij geldt wel dat de bomen waar gaten en kieren in zijn aangetroffen, behouden moet blijven totdat uitsluitend is over de functie ervan voor vleermuizen. Zie ook paragraaf 6.2)

In het plangebied is de verwachting dat vogels tot broeden komen in de dichte vegetatie en in de bomen. Tijdens het veldbezoek zijn reeds enkele halsbandparkieten in broedholtes waargenomen.

Indien het niet mogelijk is om buiten het broedseizoen om te werken dan dient het plangebied vóór het broedseizoen ongeschikt gemaakt te worden voor (broed)vogels (vegetatie verwijderen of dermate verstoren dat vogels niet tot broeden komen). Wanneer het niet mogelijk is om buiten het broedseizoen (i.e. wanneer broedende vogels en/of jongen aanwezig zijn) om te werken dan kan het plangebied voorafgaand aan de werkzaamheden gecontroleerd worden op de aanwezigheid van broedvogels door een erkend ecooloog. Indien vastgesteld wordt dat sprake is van actuele broedgevallen binnen het plangebied dan worden locatiespecifieke maatregelen voorgesteld en/of wordt het plangebied niet vrijgegeven en dienen de werkzaamheden uitgesteld te worden tot nadat het nest niet meer in gebruik is.

6.2 Zoogdieren

6.2.1 Vleermuizen

Alle vleermuissoorten (inclusief hun verblijfplaatsen, essentiële vliegroutes en foerageergebieden) zijn beschermd onder de Flora- en faunawet en staan vermeld op Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. Een aantasting, verwijdering of wezenlijke verstoring van een dergelijke element (met essentiële functie) of het individu is een overtreding van de verbodsbepalingen gesteld in de Flora- en faunawet.

Mogelijk dient het plangebied tevens als foerageergebied of vliegroute voor vleermuizen. In de directe omgeving van het plangebied is echter voldoende gelijkwaardig foerageergebied aanwezig, evenals mogelijke vliegroutes. Daarom kan worden geconcludeerd dat er geen essentieel foerageergebied of essentiële vliegroute verloren gaat.

¹ Voor het broedseizoen wordt in het kader van de Flora- en faunawet geen standaardperiode gehanteerd. Het broedseizoen is afhankelijk van klimatologische omstandigheden; dit houdt in dat het seizoen eerder dan wel later van start kan gaan en eerder dan wel later kan eindigen. Van belang is of er broedgevallen aanwezig zijn.

In het plangebied zijn meerdere bomen aanwezig die kieren, scheuren en gaten bevatten die mogelijk kunnen dienen als vaste rust- en verblijfplaats voor vleermuizen. Daarnaast biedt het gebouw mogelijkheden voor vaste rust- en verblijfplaatsen voor vleermuizen. Indien daadwerkelijk verblijfplaatsen aanwezig zijn en indien de bomen gekapt worden en het gebouw gesloopt wordt, is dit (zonder aanvullende maatregelen) in overtreding met de Flora- en faunawet. Om te kunnen bepalen of eventuele verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet overtreden worden door de voorgenomen ontwikkeling, is nader onderzoek naar het gebruik en de functie van het gebouw en de bomen voor vleermuizen in het plangebied noodzakelijk. Vleermuizen gebruiken hun leefgebied door het jaar heen op verschillende manieren. Daarom is het nodig om een het plangebied meerdere malen verspreid over het seizoen te bezoeken voor het vleermuisonderzoek. In dit onderzoek wordt ook inzichtelijk gemaakt waar in het plangebied vleermuizen het meest foerageren (inzichtelijk wordt of er sprake is van een essentieel foerageergebied; dit is gezien de omgeving niet de verwachting).

Indien het plangebied een relevant onderdeel uitmaakt (in de vorm van verblijfplaatsen) van het leefgebied van vleermuizen dienen vervolgstappen ondernomen te worden (het nemen van mitigerende maatregelen en het aanvragen van een ontheffing). De inhoud van het nader onderzoek en de eventuele vervolgstappen wordt in Hoofdstuk 7 nader beschouwd.

Er dient een nader onderzoek uitgevoerd te worden om inzichtelijk te krijgen of het gebouw en de bomen gebruikt worden door zwaar beschermde vleermuizen. Indien dit het geval is, mogen deze elementen niet zonder aanvullende maatregelen verwijderd worden.

7 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de conclusies en aanbevelingen van de Natuurtoets Woningbouw Schapenatjesduin Oost Kijkduin - Ockenburgh gepresenteerd. Dit hoofdstuk is opgedeeld in conclusies (paragraaf 7.1) en vervolgstappen (paragraaf 7.2).

7.1 Conclusies toetsing Flora- en faunawet

Kort samengevat is het resultaat van de natuurtoets dat in het plangebied beschermde soorten verwacht worden die de voorgenomen ontwikkeling kan beïnvloeden. Het betreft het mogelijk voorkomen van zwaar beschermde vleermuizen (Tabel 3) en de mogelijke aanwezigheid van de buizerd. Daarnaast moet rekening gehouden worden met algemene broedvogels.

Vleermuizen

In een aantal bomen en in het gebouw in het plangebied zijn ruimtes aanwezig die (mogelijk) gebruikt worden als vaste rust- en verblijfplaats van vleermuizen. Vleermuizen zijn zwaar beschermde soorten en staan vermeld op Tabel 3 van de Flora- en faunawet en Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Verblijfplaatsen van vleermuizen zijn eveneens zwaar beschermd. In verband met de mogelijke effecten die de voorgenomen ontwikkeling kan hebben op de hier potentieel aanwezige vleermuissoorten, is het **uitvoeren van een nader onderzoek noodzakelijk** om hier inzicht in te krijgen (zie Tabel 7.1 en paragraaf 7.2).

Buizerd

Direct in de nabijheid van het plangebied is een vermoedelijk buizerd nest aanwezig. Indien deze in gebruik is, zijn tijdens de werkzaamheden soortspecifieke maatregelen nodig om uit te sluiten dat de soort tijdens het broedseizoen verstoord wordt. Indien deze zekerheid niet op voorhand gegeven kan worden en de soort wel aanwezig blijkt te zijn, dient een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden voor het verstoren van het nest. Het gebruik van het nest kan door enkele malen inventariseren in de juiste periode (circa april – mei) aangetoond worden totdat met zekerheid aangetoond kan worden dat de soort er broedt.

Maatregelen voor algemene broedvogels

Voor de voorgenomen ontwikkeling dient in het kader van zorgvuldigheid rekening gehouden te worden met het broedseizoen van vogels (globaal half maart tot en met juli; afhankelijk van klimatologische omstandigheden).

Er zijn geen wezenlijke effecten en belemmeringen vanuit de Flora- en faunawet aan de orde indien ten minste één van de volgende maatregelen genomen wordt²:

- 1) De werkzaamheden aan de bomen worden buiten het broedseizoen uitgevoerd (voorkeursmaatregel). Of in deze periode wordt het plangebied ongeschikt gemaakt voor broedvogels.
- 2) Het plangebied wordt kort voor aanvang van de werkzaamheden door een deskundig ecooloog gecontroleerd op actuele broedgevallen; bij gebleken

² Let op: maatregelen voor vleermuizen zijn prioritair. Zo gelden mogelijk voor de boom met gaten en kieren specifieke maatregelen. Indien vleermuisverblijfplaatsen uitgesloten zijn of indien deze aanwezig zijn en hiervoor afdoende maatregelen getroffen zijn, kan begonnen worden met het ongeschikt maken of verwijderen van het terrein/de bomen.

aanwezigheid van broedende vogels moeten de werkzaamheden worden uitgesteld tot na het broedseizoen.

Overzicht

In Tabel 7.1 worden de soorten weergegeven die in het plangebied aanwezig zijn en/of worden verwacht en zijn de resultaten van de toetsing aan de Flora- en faunawet weergegeven.

Tabel 7.1. Conclusies toets voornemen aan de Flora- en faunawet.

Soort	Ingreep verstorend	Nader onderzoek	Ontheffing noodzakelijk	Bijzonderheden / opmerkingen
Broedvogels algemeen	Mogelijk	Nee	Nee	Werken buiten broedseizoen, ongeschikt maken voor broedseizoen of controle.
Buizerd	Mogelijk	Mogelijk	Indien de soort verstoord wordt	Enkele veldbezoeken mogelijk in periode april – mei of werken buiten verstoringgevoelige zone van circa 75 meter*
Vleermuizen	Mogelijk	Ja	Mogelijk bij gebleken aanwezigheid	Jaarrond onderzoek**.

* De zone kan groter zijn indien de werkzaamheden ook op meer dan 75 meter negatieve effecten heeft op de functionaliteit van het nest.

** Meerdere bezoeken met onderlinge tussenpozen verspreid over de periode mei/juni - september/oktober.

Toetsing uitvoerbaarheid voor besluit wijzigingsbevoegdheid bestemmingsplan

Met de voorliggende natuurtoets kan niet worden uitgesloten dat beschermde soorten hinder ondervinden van de activiteiten die mogelijk worden gemaakt met het besluit tot wijziging van het bestemmingsplan.

Gelet op deze onzekerheid kan niet worden geconcludeerd dat de Flora- en faunawet niet aan de uitvoering van het plan in de weg staat. Met een nader onderzoek zal vastgesteld moeten worden of het mogelijke gebruik van de bomen en gebouwen door vleermuizen en van de boom door de buizerd inderdaad plaatsvindt en, zo ja, of aan de voorwaarden voor het verkrijgen van een ontheffing kan worden voldaan.

7.2 Procedure bij aanwezigheid vleermuizen

Vleermuizen gebruiken hun leefgebied door het jaar heen op verschillende manieren. Een vleermuisonderzoek, middels meerdere bezoeken met onderling tussenpozen, verspreid over het seizoen (mei/juni - september/oktober) conform het meest recente vleermuisprotocol (2013) geeft inzicht in het eventuele gebruik van het plangebied door het jaar heen. Een dergelijk nader onderzoek naar het voorkomen van beschermde soorten is juridisch gezien drie jaar geldig.

Procedure

Wanneer geen vleermuizen worden aangetroffen, dan kunnen de werkzaamheden zonder bezwaren vanuit de Flora- en faunawet doorgang vinden en staat de Flora- en faunawet de uitvoering van de wijziging van het bestemmingsplan niet in de weg.

Indien vleermuizen wel aanwezig zijn dan dient een mitigatieplan opgesteld te worden waarin beschreven staat welke mitigerende (en zorgplicht gerelateerde) maatregelen genomen worden om overtredingen van de in de Flora- en faunawet opgelegde verbodsbepalingen te voorkomen. Door de maatregelen worden de meeste overtredingen voorkomen en kan ook worden geconcludeerd dat de Flora- en faunawet de uitvoering van de wijziging van het bestemmingsplan niet in de weg staat.

Wel dient (normaliter) voorafgaand aan de realisatie van het project een ontheffing bij het bevoegd gezag Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) te worden aangevraagd voor het verstoren van de vleermuizen/verblijfplaatsen (artikel 11 uit de Flora- en faunawet). Immers, de vleermuissoort wordt gedwongen om de huidige verblijfplaats te verlaten en een alternatief te gaan zoeken. Het mitigatieplan kan geïntegreerd worden in het Projectplan dat als verplichte bijlage dient van de ontheffingsaanvraag.

De doorlooptijd van een ontheffingsaanvraag bij RVO bedraagt doorgaans 3 tot 4 maanden (reguliere aanvraag).

8 Bronnen

Antea Group, 2014. MER Bestemmingsplan Kijkduin – Ockenburgh.

Antea Group, 2013. Passende Beoordeling Bestemmingsplan Kijkduin – Ockenburgh.

Bos, F.G., Bosveld, M.A., Groenendijk, D.G., Van Swaay, C.A.M. & Wynhoff, I., 2006. De dagvlinders van Nederland - verspreiding en bescherming. Nederlandse Fauna 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & EISNederland, in samenwerking met De Vlinderstichting, Wageningen.

Creemers, R.C.M. en Delft, J.J.C.W. van (RAVON) (redactie), 2009. De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna Deel 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

Limpens, H., Regelink, J., en Koelman, R. (2010). Vleermuizen en planologie. Zoogdiervereniging, Arnhem.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Augustus 2009.

Rijksdienst van Ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard Buizerd *Buteo buteo*.

Rijkswaterstaat, 2012. Infrastructuur en vleermuizen. Perspectief van de opdrachtgever.

Overig:

www.ravon.nl

www.zoogdiervereniging.nl

www.naturalis.nl

www.vivara.nl

www.telmee.nl

www.vlindernet.nl

www.libellennet.nl

Natuurtoets

Wijzigingsplan Woningbouw Schapenatjesduin Oost Kijkduin - Ockenburgh
projectnummer 0408594.00
7 juli 2016 revisie 1.0
Gemeente Den Haag

Natuurtoets

Wijzigingsplan Woningbouw Schapenatjesduin Oost Kijkduin - Ockenburgh
projectnummer 0408594.00
7 juli 2016 revisie 1.0
Gemeente Den Haag

Bijlagen

Natuurtoets

Wijzigingsplan Woningbouw Schapenatjesduin Oost Kijkduin - Ockenburgh
projectnummer 0408594.00
7 juli 2016 revisie 1.0
Gemeente Den Haag

Bijlage I: Wettelijk kader

Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk.

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het onderzoeksgebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden:

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime.

Algemene vrijstelling

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) en is derhalve geen ontheffing nodig.

Vrijstelling onder gedragscode

Voor tabel 2-soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. De goedgekeurde gedragscodes staan vermeld op de website van het Ministerie van EZ (www.drloket.nl). Voor de meeste activiteiten zijn er inmiddels gedragscodes goedgekeurd. De kans is groot dat de voorgenomen activiteit kan worden uitgevoerd onder één van de vele goedgekeurde gedragscodes.

Ontheffing Tabel 2 en 3 - soorten

Als er niet kan worden gewerkt onder een geldige gedragscode, is voor tabel 2-soorten alsnog een ontheffing nodig om toestemming te hebben voor het overtreden van de verbodsbepalingen in de wet. Ook voor tabel 3-soorten geldt een ontheffingsplicht.

Ingrepen waarbij de verbodsbepalingen worden overtreden moeten ter goedkeuring worden voorgelegd aan RVO.nl door middel van een ontheffingsaanvraag, vergezeld van een overzicht van mitigerende of compenserende maatregelen om effecten tegen te gaan. Als de mitigerende of compenserende maatregelen (tijdelijke) effecten niet kunnen voorkomen en de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt, dan wordt een ontheffing verleend.

Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Habitatrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van bijlage IV-soorten met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen. Een ontheffing voor ruimtelijke ingrepen is alleen mogelijk onder de volgende wettelijk belangen:

- Bescherming van flora en fauna;
- Volksgezondheid of openbare veiligheid;
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Voor de meeste ruimtelijke projecten betekent dit dat een ontheffing voor Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten alleen kan worden aangevraagd onder dwingende redenen van groot openbaar belang. Dit belang moet worden onderbouwd om het groot openbaar belang aan te tonen. Een groot openbaar belang is een belang op regionale of nationale schaal. Vaak is de verwijzing naar een regionale structuurvisie voldoende.

Vogels

Vogels zijn niet opgenomen in Tabel 1 tot en met 3. Alle vogels zijn in het broedseizoen gelijk beschermd. De bescherming van vogels is hoofdzakelijk gericht op de bescherming van de nesten. Daarbij wordt wel een onderscheid gemaakt in nesten die jaarrond zijn beschermd (Categorie 1 tot en met 4-vogelsoorten, zie onderstaande tabel), nesten die alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen (Categorie 5-vogelsoorten) en nesten die niet jaarrond zijn beschermd (overige vogelsoorten).

Soort	Categorie	Toelichting
Steenuil	1	Nesten die ook buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
Gierzwaluw, Roek	2	Nesten van koloniebroeders
Grote gele kwikstaart, Huismus, Oehoe, Ooievaar, Kerkuil, Slechtvalk	3	De fysieke voorwaarden voor de vaste nestplaats zijn afhankelijk van bebouwing, vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar
Boomvalk; Buizerd; Havik, Ransuil Sperwer, Wespandief en Zwarte wouw	4	Vogels die jaar in jaar uit in hetzelfde nest broeden en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Vogelrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van vogels met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen of dwingende redenen van groot openbaar belang. Om ruimtelijke ontwikkelingen toch uit te kunnen voeren, moeten mitigerende maatregelen worden genomen om effecten vooraf te voorkomen. Om zeker te zijn van de juiste maatregelen is het aan te bevelen om de maatregelen voor te leggen aan het Ministerie van EZ door het indienen van een ontheffingsaanvraag. Hoewel een ontheffing voor vogels in de meeste gevallen niet kan worden afgegeven, geeft de Minister in haar besluit aan of de maatregelen voldoende zijn (positieve afwijzing).

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om

soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Procedure ontheffingsaanvraag

Voor soorten van tabel 1 geldt een vrijstelling. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet wel de zorgplicht nakomen.

Voor soorten van tabel 2 geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden.

Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Indien beschermde soorten van tabel 3 zijn aangetroffen in het plangebied, dan is mogelijk een ontheffingsaanvraag noodzakelijk. Net als voor tabel 2-soorten geldt dat als u maatregelen kunt nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), u geen ontheffing van de Flora- en faunawet hoeft aan te vragen. U kunt uw mitigatieplan voorleggen bij RVO.nl voor goedkeuring.

Voor soorten van bijlage IV van de Habitatrictlijn (die ook onder de tabel 3-soorten van de Flora- en faunawet vallen) is het niet langer mogelijk ontheffing aan te vragen op grond van ruimtelijke ontwikkelingen. Dat zelfde geldt voor vogelsoorten. Zie bijlage 1 Flora- en faunawet voor een beschrijving van de te volgen procedure voor deze soorten.

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij RVO.nl van het ministerie van Economische Zaken. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen. RVO.nl zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

Wabo

Vanaf 1 oktober 2010 is voor ruimtelijke ontwikkelingen de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) in werking getreden. Dit houdt in dat de benodigde vergunningen en ontheffingen, dus ook die ten aanzien van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet, in de meeste gevallen via een omgevingsvergunning gaan lopen. De aanvraag voor de omgevingsvergunning wordt ingediend bij de betreffende gemeente en vervolgens door de gemeente ter beoordeling voorgelegd aan het Ministerie van Economische Zaken (voormalig Ministerie van EL&I). Het Ministerie van EZ geeft bij goedkeuring een vvgb (verklaring van geen bedenkingen) af. Deze vvgb vervangt de huidige ontheffing Flora- en faunawet

Natuurtoets

Wijzigingsplan Woningbouw Schapenatjesduin Oost Kijkduin - Ockenburgh
projectnummer 0408594.00
7 juli 2016 revisie 1.0
Gemeente Den Haag

Bijlage II: Afbakening NDFF gegevens

De uitsnede is het gebied waarvoor NDF-data zijn geraadpleegd. Het plangebied is rood omkaderd.

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT
T. +31 6 51616458
E. christel.schellingen@anteagroup.com

www.anteagroup.nl

Copyright © 2016

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.